

Actuele kerndoelen geven richting aan het leergebied burgerschap

KERNDOELEN ALS KADERS, ZODAT SCHOLEN DAAR GOEDE INVULLING AAN KUNNEN GEVEN OP BASIS VAN HUN EIGEN IDENTITEIT

Wat is burgerschap precies en wat hoort er wel en niet bij? Die vraag zorgt voor stevige discussies in het kerndoelenteam burgerschap. Dit team van leraren po en vo, vak- en curriculumexperts, werkt hard aan het formuleren van kerndoelen voor burgerschap. Deze moeten leraren in het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs straks houvast bieden bij het invullen van dit leergebied.

“We willen als school heel graag werken aan burgerschap en we doen daar ook veel aan”, zegt Patricia Jansen, vakleerkracht wetenschap en technologie op een basisschool in Breda en lid van het kerndoelenteam burgerschap. “We weten alleen nooit precies hoe en wat. Er zijn nu geen kerndoelen, al zijn er wel wat subdoelen ondergebracht bij andere leergebieden.” Zij verwacht dat de kerndoelen waar nu aan wordt gewerkt, duidelijkheid zullen brengen: “Dan weten we wat er van ons als school wordt verwacht. De kerndoelen vormen dan de kaders en wij kunnen daar als school met onze eigen identiteit en onze manier van werken een goede invulling aan geven.”

Eerst een goede basis leggen

“Het maken van de kerndoelen is een mooi, intensief proces”, zegt Jildou Dooper, procesregisseur van het kerndoelenteam burgerschap. “We doen het echt samen, met inzet van alle teamleden.” Het kerndoelenteam ging allereerst aan de slag met het maken van twee tussenproducten: een karakteristiek en een raamwerk. Dooper: “De karakteristiek beschrijft in grote lijnen wat het leergebied inhoudt en wat de leerling eraan heeft. Het raamwerk bevat de domeinen en subdomeinen.” De karakteristiek en het raamwerk vormen samen de basis van waaruit de kerndoelen worden ontwikkeld. “We hebben verschillende expertises in het kerndoelenteam, waardoor we van diverse kanten naar burgerschap kijken”, vertelt Jansen.

Soepel samenspel van vraag en advies

Bij het maakproces speelt de advieskring een belangrijke rol. Hierin zitten leden van vakverenigingen, maar ook vertegenwoordigers van verschillende maatschappelijke organisaties zoals Rutgers, het Nuffic, Pro Demos en het Platform Mensenrechteneducatie. De advieskring haalt bij haar diverse achterbannen feedback op over de tussenproducten. De advieskring componeert al die feedback tot één advies en stuurt dat naar het kerndoelenteam. Dooper: “Onze leden bestuderen dat en vervolgens houden we samen een terugkoppelingsbijeenkomst, waar we het gesprek aangaan met elkaar over de feedback.” De volgende stap is dat Dooper haar teamgenoten vraagt wat zij absoluut verwerkt willen zien in het vervolgproduct. Jansen: “Dat maakt het wat concreter. Samen bepaal je dan wat de grootste prioriteit heeft en wat er daarna nog moet gebeuren.”

PATRICIA JANSEN

Lid van het kerndoelenteam burgerschap, vakleerkracht wetenschap en technologie op een basisschool in Breda.

JILDOU DOOPER

Procesregisseur actualisatie kerndoelenteam burgerschap.

FEMKE VAN DER STER

Voorzitter van de advieskring, werkzaam bij Respect Foundation.

“De kerndoelen vormen de kaders en wij kunnen daar als school met onze eigen identiteit en onze manier van werken een goede invulling aan geven.”

Feedback vanuit allerlei achtergronden

Femke van der Ster, werkzaam bij Respect Foundation, is voorzitter van de advieskring. De diverse samenstelling van de advieskring heeft grote meerwaarde, vertelt zij, maar vormt ook een uitdaging. “Dat merkten we bijvoorbeeld bij het vraagstuk hoe normatief burgerschap mag zijn. Onze leden vinden uiteenlopende waarden belangrijk. De kunst is om dan toch samen tot een goede definitie van burgerschap te komen. We formuleren wat wij belangrijk vinden, maar willen daar ook boven uit stijgen en het onderwijs op een juiste manier faciliteren.” Het kerndoelenteam krijgt van de advieskring een kernachtig advies, plus een bijlage met kanttekeningen. Jansen: “Daar kunnen we echt wat mee. Er wordt goed over onze vragen nagedacht en de adviezen helpen ons om de tussenproducten scherper te formuleren. Dat is fijn, want de vraag wat burgerschap nu precies inhoudt, is best ingewikkeld. Volgens de literatuur hoort het sociaal-emotionele element bijvoorbeeld niet bij burgerschap, maar de advieskring gaf aan dat sociaal-emotioneel welbevinden wel degelijk een basisvoorwaarde is om tot burgerschap te komen. We zijn er nog niet helemaal uit hoe we dit gaan inpassen, maar zo’n advies brengt ons echt op een hoger level.”

“We vinden het belangrijk dat er duidelijkheid komt voor de leraar en de schoolleider, zodat zij zelf kunnen bepalen hoe zij burgerschap een plek in hun onderwijs kunnen geven.”

Gaandeweg worden de contouren van de kerndoelen steeds duidelijker. Voorlopig koerst het kerndoelenteam af op drie domeinen: samenleving (met als subdomeinen diversiteit en solidair handelen), invloed en macht (rechten en plichten, democratische cultuur, democratisch handelen) en maatschappelijke thema’s. Dooper: “Eén van de adviezen heeft ertoe geleid dat we in het raamwerk het domein ‘participatie’ hebben geschrapt. De advieskring vond dat participatie eigenlijk bij alle domeinen hoort. Daar waren wij het wel mee eens.” Binnen het domein maatschappelijke thema’s komt participatie bijvoorbeeld duidelijk aan bod. Jansen: “We willen dat kinderen op school niet alleen leren wat burgerschap is, maar er aan de hand van maatschappelijke thema’s ook actief mee aan de slag gaan.”

Meer informatie

Kijk op www.actualisatiekerndoelen.nl voor meer informatie over de actualisatie van de kerndoelen. Je kunt je hier ook aanmelden voor automatische updates. Wil je meedenken over tussenproducten of meer weten over het advies van de advieskring? Meld je dan bij een van de organisaties uit de advieskring aan als geïnteresseerde.

Kijken met ‘nieuwe’ ogen

Dooper: “We kijken inmiddels ook met ‘nieuwe ogen’ naar de karakteristiek en het raamwerk: hebben we het nodige verwerkt?” Van der Ster: “Ik vind een estafette wel een passende metafoor voor waar wij mee bezig zijn. We werken met z’n allen hard om actuele kerndoelen te maken.” Jansen: “En we bereiken samen de streep.” Het einddoel is om tot een set kerndoelen te komen waarmee scholen goed aan de slag kunnen. “Burgerschap kan soms wat moeilijk te vatten zijn”, zegt Van der Ster. “We vinden het belangrijk dat er duidelijkheid komt voor de leraar en de schoolleider, zodat zij zelf kunnen bepalen hoe zij burgerschap een plek in hun onderwijs kunnen geven.” Volgens Jansen komt dat goed: “Wij denken als leraren po en vo mee en kijken door de bril van de leraar. We willen naar concrete kerndoelen die werkbaar zijn voor het onderwijs.”

De school als oefenplaats

“Leraren zullen waarschijnlijk concluderen dat ze al heel veel doen aan burgerschap. Er komen allerlei methodes op de markt, maar als scholen hun eigen visie goed kennen en de kerndoelen daarnaast leggen, kunnen ze al veel zelf invullen.”, aldus Jansen. En hoe worden de leerlingen beter van de actuele kerndoelen? Jansen: “Ik verwacht dat scholen steeds meer gaan beseffen dat ze een oefenplaats zijn waar kinderen oefenen met burgerschapsvaardigheden en met maatschappelijke contexten. Ik denk dat de kinderen daardoor kritische en beter op hun toekomst voorbereide burgers worden.”

Bijdrage vanuit diverse achtergronden

Voor de kerndoelen werkt een team van leraren, vakexperts, curriculumexperts en een procesregisseur in vier tussenproducten aan actuele kerndoelen. Een advieskring met onderwijsprofessionals van vakverenigingen, lerarenopleidingen, profiel- en maatschappelijke organisaties geeft het team feedback en reflecteert op de (tussen)producten.

Tekst: Marijke Nijboer

Fotografie: Barbra Verbij